

UO'K:93;94(53)

Farrux KAMOLIDDINOV,
O'zRFA Sharqshunoslik instituti tayanch doktoranti
E-mail: kamoliddinov9494@gmail.com

ChDPU dotsenti, PhD O.Jaynarov taqrizi asosida

UZBEKISTAN AND THE UNITED ARAB EMIRATES – COOPERATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Annotation

This article analyzed the growing cooperation between the Republic of Uzbekistan and the United Arab Emirates. After the independence of Uzbekistan, cultural and religious commonality between the two countries, solidarity of the Muslim world and ties based on historical heritage spurred further development.

The United Arab Emirates, with its large financial capabilities, has expressed interest in investing in promising regions, including Uzbekistan. Economically, Uzbekistan is seen as one of the most favorable places for investment among the countries of Central Asia. The relations between the United Arab Emirates and Uzbekistan are strengthened in the areas of trade, investment, transport and communications, cultural-humanitarian, ecology and tourism, and serve to create new opportunities for cooperation between the two countries.

Key words: Uzbekistan, United Arab Emirates, Diplomatic Relations, strategic cooperation, trade, investments, energy, logistics, green space.

УЗБЕКИСТАН И ОБЪЕДИНЕННЫЕ АРАБСКИЕ ЭМИРАТЫ – СОТРУДНИЧЕСТВО НА ПУТИ К УСТОЙЧИВОМУ РАЗВИТИЮ

Аннотация

В данной статье проанализировано растущее сотрудничество между Республикой Узбекистан и Объединенными Арабскими Эмиратами. После обретения Узбекистаном независимости культурная и религиозная общность между двумя странами, единство мусульманского мира и связи, основанные на историческом наследии, дали толчок к дальнейшему развитию.

Объединенные Арабские Эмираты, обладая большими финансовыми возможностями, заинтересованы в инвестировании в перспективные регионы, в том числе в Узбекистан. В экономическом плане Узбекистан рассматривается как одно из наиболее благоприятных мест для инвестиций среди стран Центральной Азии. Взаимоотношения между Объединенными Арабскими Эмиратами и Узбекистаном укрепляются в сферах торговли, инвестиций, транспорта и коммуникаций, культурно-гуманитарной, экологической и туристической сферах, что создает новые возможности для взаимодействия двух государств.

Ключевые слова: Узбекистан, Объединенные Арабские Эмираты, дипломатические отношения, стратегическое сотрудничество, торговля, инвестиции, энергетика, логистика, зеленое пространство.

O'ZBEKISTON VA BIRLASHGAN ARAB AMIRLIKLARI – BARQAROR RIVOJLANISH YO'LIDA HAMKORLIK

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi va Birlashgan Arab Amirliklari o'rtasidagi o'sib borayotgan hamkorlik aloqalari tahlil qilindi. O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng, ikki mamlakat o'rtasidagi madaniy va diniy umumiylik, musulmon dunyosining birdamligi hamda tarixiy merosga asoslangan aloqalar yanada rivojlanishga turtki bo'ldi.

Birlashgan Arab Amirliklari, o'zining katta moliyaviy imkoniyatlari bilan, istiqbolli mintaqalarga, jumladan, O'zbekistonga ham sarmoya kiritishga qiziqish bildirgan. Iqtisodiy jihatdan, O'zbekiston Markaziy Osiyo mamlakatlari orasida sarmoya kiritish uchun eng qulay joylardan biri sifatida ko'rilmogda. Birlashgan Arab Amirliklari va O'zbekiston o'rtasidagi o'zaro munosabatlar savdo, investitsiyalar, transport va kommunikatsiyalar, madaniy-gumanitar, ekologiya va turizm sohalarida mustahkamlanib, ikki davlatning o'zaro hamkorlikda yangi imkoniyatlarni yaratishiga xizmat qilmoqda.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, Birlashgan Arab Amirliklari, diplomatik aloqlar, strategik hamkorlik, savdo, investitsiyalar, energetika, logistika, yashil makon.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi va Birlashgan Arab Amirliklari o'rtasidagi diplomatik aloqalar 1991-yilda boshlangan bo'lib, bu davrda ikki mamlakat o'rtasida mustaqil suverenitetni tan olish jarayoni amalga oshdi. Xususan, 1991-yil 25-oktabrda Birlashgan Arab Amirliklari O'zbekistonning mustaqilligini tan olgan[5]. 1992-yil noyabr oyida O'zbekiston Dubayda o'zining konsulxonasini ochdi, bu xorijdagi birinchi diplomatik vakolatxonalardan biri bo'lib, O'zbekiston va Birlashgan Arab Amirliklari o'rtasidagi aloqalarning mustahkamlanishiga xizmat qildi. Keyinchalik, 1994-yil mart oyida konsulxona bosh konsulxona darajasiga ko'tarilib, 2007-yilda Abu-Dabida O'zbekiston elchixonasi ochilishi ikki tomonlama munosabatlarning rivojlanishiga turtki bo'lgan muhim qadamlar bo'ldi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. O'zbekiston va Birlashgan Arab Amirliklari o'rtasidagi munosabatlarni o'rganishda, Fors ko'rfazi mamlakatlari, xususan, BAAning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va modernizatsiya jarayonlarining ayrim muammolari, S.Inog'omov, Z.Munavvarov, S.G'ofurov

kabi sharqshunos olimlarning ilmiy izlanishlarida chuqur tahlil qilingan. Ushbu tadqiqotlar orqali Birlashgan Arab Amirliklarining xalqaro va mintaqaviy siyosatidagi o'zgarishlar, shuningdek, O'zbekiston bilan o'rnatilgan diplomatik munosabatlar keng tahlil qilinadi. Olimlarimiz bu jarayonlarning mintaqaviy va global miqyosdagi o'rni hamda O'zbekiston bilan hamkorlikning rivojlanishiga qo'shgan hissasini o'rganishga alohida e'tibor qaratishgan. S. G'ofurov[6] o'z ilmiy tadqiqotlarida Fors ko'rfazi arab mamlakatlari va Markaziy Osiyo davlatlari, jumladan, O'zbekiston Respublikasining jahon siyosiy jarayonlaridagi o'rni, global iqtisodiyot va taraqqiyotning muhim omili sifatidagi rolini tahlil qilgan. Olim shuningdek, XXI asrda umumjahon xavfsizligini ta'minlashga yo'naltirilgan siyosiy jarayonlarda ushbu mamlakatlarning ishtirokini o'rganishga alohida e'tibor qaratgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur maqolada keltirilgan muammoni yoritishda metodologik jihatdan O'zbekistonlik olimlar tomonidan yaratilgan ilmiy asralar hamda O'zbekiston va arab davlatlarining arsmiy sayitlarida e'lon qilingan materiallari

tizimli ravishda kontetn tahlil asosida o'rganildi. Bunga qo'shimcha ravishda maqolada fanlararo yondashuv usulidan ham keng foydalanildi hamda ikki mamalakat o'rtasidagi munosabatlar hozirgi istiqbolli holatlari tahlil qilingan.

Tahlil va natijalar. O'zbekiston va Birlashgan Arab Amirliklari o'rtasidagi diplomatik munosabatlar 1992-yilda o'rnatilgan bo'lib, bu jarayonda diniy omil asosiy omillardan biri sifatida e'tirof etilgan. Mazkur nuqtai nazardan, ikki davlat o'rtasidagi aloqalar o'zaro tenglik va hurmat tamoyillariga asoslangan holda rivojlangan. Xususan, 1994-yildan boshlab ushbu munosabatlar yangi bosqichga ko'tarilgan. Shu yilning 20-22-dekabr kunlari Dubay amirligi hukumatining rasmiy delegatsiyasi O'zbekistonga tashrif buyurgan bo'lib[6], tashrif davomida savdo-iqtisodiy, turizm va havo yo'llari sohalarida hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan dastlabki bitimlar imzolangan.

1997-yilda O'zbekiston va Birlashgan Arab Amirliklari o'rtasidagi savdo aylanmasi hajmi 75,671 million AQSh dollariga yetgan bo'lib[1], bu ko'rsatkich o'sha davr uchun O'zbekistonning arab davlatlari bilan savdo munosabatlaridagi eng yuqori natijalardan biri sifatida e'tirof etiladi. Ikki davlat o'rtasidagi hamkorlik nafaqat iqtisodiy sohada, balki ijtimoiy sohada ham izchil rivojlangan. Jumladan, 2007-yilda Toshkent shahri "Islom madaniyati poytaxti" deb e'lon qilinganligi munosabati bilan 14-15-avgust kunlari Toshkent va Samarqand shaharlarida tashkil etilgan "O'zbekistonning islom sivilizatsiyasi rivojiga qo'shgan hisssasi" mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyada Birlashgan Arab Amirliklari delegatsiyasi hakamlar hay'ati tarkibida faol ishtirok etgan[3]. Ushbu tadbir ikki mamlakat o'rtasidagi ijtimoiy hamkorlikning yuksak darajada rivojlanganligini namoyon etadi.

2000-yillarda O'zbekiston va Birlashgan Arab Amirliklari o'rtasidagi munosabatlarning rivojlanishida O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I. Karimovning 2008-yil 17-18 mart kunlari BAAGA amalga oshirgan rasmiy tashrifi muhim ahamiyat kasb etdi[3]. Ushbu tashrif davomida tomonlar ikki davlat va xalqlar manfaatlariga xizmat qiluvchi ikki tomonlama munosabatlarni rivojlantirish va mustahkamlash masalalarini muhokama qildilar. Shuningdek, tashrif chog'ida mintaqaviy va xalqaro ahamiyatga ega bo'lgan o'zaro manfaatli masalalar yuzasidan fikr almashildi.

Strategik hamkorlikning rivojlanishi

2016-yil O'zbekiston Respublikasida barcha sohalarida chuqur islohotlar va yangicha yondashuvlar davri boshlanganidek, mamlakat tashqi siyosatida ham yangi bosqichga asos solindi. Ushbu o'zgarishlar O'zbekiston va Birlashgan Arab Amirliklari o'rtasidagi ikki tomonlama munosabatlarning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatib, o'zaro hamkorlikni sifat jihatidan yangi darajaga olib chiqishga turtki bo'ldi. Mazkur jarayonning amaliy natijasi sifatida Prezident Shavkat Mirziyoyevning Birlashgan Arab Amirliklariga amalga oshirgan ikki rasmiy tashrifi - 2019-yil mart oyida va 2022-yil may oyida - muhim ahamiyat kasb etadi[7]. Shu bilan birga, ikki davlat rahbarlari ko'p tomonlama xalqaro forumlar doirasida muntazam uchrashuvlar o'tkazib, o'zaro telefon muloqotlarini davom ettirib kelmoqda. Parlamentlararo hamkorlik, tashqi siyosiy idoralar o'rtasidagi aloqalar, shuningdek, hukumatlararo komissiya yig'ilishlari muntazam ravishda tashkil etilib, ikki tomonlama munosabatlarning rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda Birlashgan Arab Amirliklari (BAA) istiqbolli tashqi siyosatni amalga oshirib, iqtisodiyot va ijtimoiy sohada keng qamrovli islohotlar tufayli nafaqat katta energiya resurslariga ega davlat sifatida, balki Yaqin Sharqda tez rivojlanayotgan zamonaviy sayyohlik, transport-logistika va ishlab chiqarish markazi sifatida ham e'tiborga sazovor. Abu-Dabi iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va neftga qaramlikni kamaytirish yo'nalishida muhim yutuqlarga erishdi. 2023 yilda mamlakatning yalpi ichki mahsuloti (YAIM) 505,2 milliard AQSh dollarini tashkil etdi[2]. Ushbu iqtisodiy ko'rsatkichlaridan kelib chiqan hoda amirlik Markaziy Osiyo davlatlariga o'z investitsiyalarini taklif qilmoqda, xususan, O'zbekistonga ham.

O'zbekiston va Birlashgan Arab Amirliklari (BAA) o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlik so'nggi yillarda sezilarli darajada rivojlanib, ikki mamlakat o'rtasida mustahkam iqtisodiy aloqalar

o'rnatilgan. Ushbu hamkorlik asosan savdo, investitsiyalar, energetika, infratuzilma va turizm kabi sohalarini o'z ichiga oladi. BAA, O'zbekistonning asosiy savdo hamkorlaridan biriga aylangan holda, ikki tomonlama savdo hajmi yildan-yilga ortib bormoqda.

O'zbekiston va BAA o'rtasidagi savdo va investitsiyalar sohasidagi hamkorlik alohida e'tiborni talab etadi. Birlashgan Arab Amirliklari qisqa vaqt ichida – ellik yil davomida – sahro qo'ynida mo'jiza yaratib, dunyo iqtisodiyoti, innovatsiya, savdo, moliya va turizm sohalarida global markazlardan biriga aylandi. Ushbu tez rivojlanish tajribasi BAA ni O'zbekiston uchun muhim hamkorga aylantirgan. O'zbekiston esa bu sohalarida tajriba almashish va hamkorlikni kengaytirishdan manfaatdor.

BAA o'zining ilg'or texnologiyalari va samarali boshqaruv tizimlari yordamida energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish va ekologik barqarorlikni ta'minlash bo'yicha jahon miqyosida yuksak natijalarga erishgan. O'zbekiston, ayniqsa, energetika sohasida ushbu tajribalarni o'zlashtirish va yangi texnologiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy o'sishini yanada mustahkamlashni maqsad qilgan.

Shunday qilib, agar biz savdo-iqtisodiy sohaning rivojlanishini tahlil qilsak, O'zbekiston iqtisodiyotiga jalb etilayotgan Birlashgan Arab Amirliklari (BAA) investitsiyalari hajmining o'sish sur'ati yuqori darajaga ko'tarilmoqda. Misol sifatida, "Masdar" kompaniyasining O'zbekistonda amalga oshirayotgan loyihalari e'tiborga loyiqdir. 2021 yilda kompaniya mamlakatimizda birinchi quyosh elektr stansiyasini ishga tushirdi. Ayni paytda, "Masdar" uchta yangi quyosh fotoelektr elektr stansiyasini qurish bo'yicha tenderlar g'olibi bo'ldi: quvvati 457 MVt bo'lgan Sherobod FESh, 220 MVt quvvatga ega Samarqand FESh va shuningdek, 220 MVt quvvatli Jizzax FESh. Hozirgi kunda "Masdar" kompaniyasining O'zbekistondagi loyihalarining umumiy portfeli 2 milliard dollardan ortiqni tashkil yetadi va qurilayotgan elektr stansiyalarining umumiy ishlab chiqarish quvvati 2,5 GVtga yetadi[4].

Shuningdek, "Mubadala" kompaniyasi bilan hamkorlikda Talimarjon issiqlik elektr stansiyasining quvvatlarini kengaytirish loyihasi amalga oshirilmoqda. Bu loyiha O'zbekiston energetika sohasidagi yuqori samarali va barqaror ishlab chiqarish imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan.

"Boshqa yirik investitsiya loyihalari orasida" "Dp World" kompaniyasi bilan hamkorlikda multimodal transport markazlari va "Navoiy" iqtisodiy zonasi faoliyatini rivojlantirish bo'yicha ishlar olib borilmoqda. Shuningdek, bojxona ma'muriyati tizimini modernizatsiya qilish masalalari ham dolzarb hisoblanadi.

Bundan tashqari, qishloq xo'jaligi, sog'liqni saqlash, logistika, raqamlashtirish va boshqa sohalarida ham katta hajmdagi investitsiyalar amalga oshirilmoqda. Ushbu loyihalar, o'z navbatida, O'zbekistonning iqtisodiy tuzilmasini diversifikatsiya qilish, mamlakatning barqaror rivojlanishini ta'minlash va xalqaro savdo aloqalarini mustahkamlashga yordam beradi.

Shunday qilib, Birlashgan Arab Amirliklari (BAA) ning O'zbekistonga kiritayotgan investitsiyalari faqat energetika yoki transport sohalarini bilan cheklanmay, keng qamrovli iqtisodiy hamkorlikni o'z ichiga oladi va ikki mamlakatning umumiy rivojlanishiga muhim turtki beradi.

Birlashgan Arab Amirliklari (BAA) va O'zbekiston o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar nafaqat an'anaviy sohalarida, balki yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanish yo'nalishlarida ham jadal rivojlanmoqda. Yashil energiya va ekologik barqarorlikka qaratilgan loyihalar ikki mamlakat o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqdi. BAA O'zbekistonning barqaror rivojlanishini qo'llab-quvvatlash maqsadida qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalar kiritib, mamlakatning ekologik barqarorligini oshirishga hissa qo'shmoqda. Bu jarayon O'zbekistonning energiya sohasidagi yangi yondashuvlar va texnologiyalarni joriy etishiga yordam beradi.

O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2025-yil 13-16-yanvar sanalarida BAAGA tashrifi va Abu-Dabidagi "Barqaror rivojlanish haftaligi 2025" (ADSW 2025) da ishtirok etishi ikki mamlakat o'rtasidagi hamkorlikning strategik ahamiyatini yana bir bor ta'kidlaydi.

Abu-Dabi tashrifi davomida O'zbekiston va BAA o'rtasida sun'iy intellekt, raqamlashtirish, yashil energetika va shaharsozlik kabi sohalarni qamrab olgan strategik sheriklik to'g'risidagi Deklaratsiya imzolandi. 2030-yilgacha savdo hajmini 10 barobarga oshirish va investitsiyalarni 50 milliard dollarga yetkazish asosiy maqsadlar sifatida belgilandi[7].

O'zbekiston va BAA Prezidentlari 2025–2027-yillarni iqtisodiy hamkorlikning yangi davri deb e'lon qilishga kelishib oldilar[2]. Mazkur tashrif turizm, xususiy biznes va madaniy almashinuv sohalarida hamkorlikni kengaytirish yo'lidagi muhim qadam bo'ldi va ikki tomonlama munosabatlarni yangi strategik bosqichga olib chiqdi.

Xulosa va takliflar. BAAning iqtisodiyoti va texnologiyalarini diversifikatsiya qilish bo'yicha yutuqlari, shuningdek, yashil energiya va ekologik barqarorlikni rivojlantirishdagi tajribasi O'zbekiston uchun qimmatli o'rnak bo'lib xizmat qilmoqda. So'nggi yillarda "Masdar" va "Mubadala" kabi yirik kompaniyalar tomonidan amalga oshirilgan investitsiya loyihalari energetika, transport va infratuzilma sohalarida barqaror rivojlanish uchun muhim asos yaratdi. Ushbu

jarayonlar davomida O'zbekistonning energetika, qishloq xo'jaligi, raqamlashtirish va turizm kabi sohalarda ilg'or texnologiyalar va boshqaruv tajribalarini joriy etishi alohida ahamiyat kasb etdi.

O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2025-yil yanvar oyida Abu-Dabiga rasmiy tashrifi va "Barqaror rivojlanish haftaligi 2025" doirasidagi ishtiroki ikki davlat o'rtasidagi strategik sheriklikning yangi yo'nalishlarini belgilab berdi. Savdo hajmini oshirish va investitsiyalarni ko'paytirish bo'yicha kelishuvlar ikki tomonlama aloqalarning yanada chuqurlashuviga xizmat qiladi.

Umuman olganda, O'zbekiston va BAA o'rtasidagi iqtisodiy va ijtimoiy hamkorlik nafaqat ikki davlat manfaatlariga, balki butun Markaziy Osiyo mintaqasining barqaror rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Yashil energiya, raqamlashtirish va turizm kabi istiqbolli sohalardagi hamkorlik ikki davlat munosabatlarni yangi strategik bosqichga olib chiqmoqda va xalqaro miqyosda ham mintaqaviy o'zaro bog'liqlikni mustahkamlashga hissa qo'shmoqda.

ADABIYOTLAR

1. Abdissattarov A. A. "Fors ko'rfazi arab davlatlari tashqi siyosatida "Islom omili"ning siyosiy tahlili" Toshkent. 2006
2. Абдухалимов Б. "Стратегическое партнерство для устойчивого развития"/Народное слово. Ташкент 2025 № 15 С 1-3
3. Muravvanov Z.I. "Uzbekistan and the Gulf Cooperation Council" in From the Gulf to Central Asia ed. Anoushiravan Ehteshami (Exeter: University of Exeter Press, 1994).
4. Qodirov A. "O'zbekiston va BAA munosabatlari rivojlanmoqda"/O'zbekiston Milliy Axborot agentligi Toshkent. 2022 https://uza.uz/oz/posts/ozbekiston-va-baa-munosabatlari-rivojlanmoqda_422448
5. Tolipov M. Sh. "Fors ko'rfazi neft eksport qiluvchi mamlakatlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining xususiyatlari" Toshkent. 2001
6. G'afurov S. M. "Fors ko'rfazi arab davlatlari va O'zbekiston Respublikasining mintaqaviy va umumjahon havfsizligini ta'minlashdagi mavqei" Toshkent. 2002
7. <https://president.uz/oz/lists/view/7818>